

ZNAČENJE I POTREBA DRUGE EVANGELIZACIJE

Milan ŠIMUNOVIĆ

IZAZOVI »POSTKRŠĆANSKE EPOHE«

»Što je u naše dane s onom skrovitom snagom radosne vijesti koja je kadra ljudsku svijest potresti u samim njezinim dubinama?«¹ Ovo je pitanje postavio papa Pavao VI. u apostolskom nagovoru o evangelizaciji u suvremenom svijetu. Očito je riječ o problematičnosti navještaja evanđelja današnjem čovjeku koji se uvelike promijenio. Ta činjenica posebno je došla do izražaja na simpoziju evropskih biskupa u Rimu 1985. Evropsko društvo živi u epohi koja je bila definirana »postkršćanskom« a sada se naziva i »postsekularnom«. Ivan Pavao II. u govoru sudionicima simpozija govorio je o »modelu današnjeg evropskog društva«, tj. o antropološkom i kulturalnom modelu koji obilježava današnje društvo. Govoreći o modernom čovjeku izrekao je misao koja je presudna za današnju evangelizaciju: »Možemo reći da je taj čovjek toliko zauzet u zadacima izgradnje zemaljskog grada da je izgubio s vida, ili čak namjerno isključio, grad Božji. Bog ostaje izvan njegova životnog horizonta.«²

Izgleda, naime, da je radosna vijest u ovom »zemaljskom gradu« izgubila na snazi. U tom pravcu pojavljuje se i pojam tzv. »druge evangelizacije«, što je osobito došlo do izražaja na spomenutom simpoziju.³ Na mnogim drugim skupovima i u teološko-pastoralnoj literaturi potvrđuje se činjenica da se u Evropi događa nešto dublje od opadanja pripadnosti Crkvi. Mijenja se zapravo stav

¹ Papa Pavao VI, *Evangelii nuntiandi*. Apostolski nagovor o evangelizaciji u suvremenom svijetu, KS, Dokumenti, Zagreb 1976., br. 4.

² *Il regno-dokumenti* 19(1985), str. 599—600. U nas su tiskana samo neka izlaganja u knjižici *Evangelizirati »sekulariziranu« Evropu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1986. Šteta je što nisu izišli svi materijali, jer je taj simpozij bio svojevrсна prekretnica u zauzetijem pristupu »drugoj evangelizaciji«.

³ U nas se pojam »druge evangelizacije« u nekim oblicima javlja osobito nakon sinode biskupa (1975) o evangelizaciji u suvremenom svijetu. Potreba druge evangelizacije posebno je istaknuta u biskupskom dokumentu *Radosno navještanje evanđelja i odgoj u vjeri* KS, Zagreb 1983. Isto tako se u okviru BKJ radi na smjernicama za novu evangelizaciju u sekulariziranoj sredini.

prema religiji na način kakav je teško naći u povijesti Crkve. Premda se ne može reći da današnji čovjek odbacuje religiozno kao takvo, ipak se njegov odnos prema svemu što je u vezi s religijom uvelike modificira, nekako se »lomi«, individualizira i privatizira tako da se može govoriti o izvjesnom instrumentaliziranom obliku religije i same vjere u Boga, dakako iz subjektivnih koristi, što je također često »sekularizirano«.⁴

Ne možemo ovdje ulaziti u analizu svega onoga što je prethodilo ovakvom stanju. Polazimo od činjenice da su se dogodile velike unutarnje promjene koje su se odrazile i na vjersko područje. Već koncilna konstitucija o »Crkvi u suvremenom svijetu« uočava: »Drukčije nego u prijašnjim vremenima nijekanje Boga ili religije i potpuna indiferentnost prema njima nisu više ništa neobično niti stvar pojedinca; danas se takav stav prikazuje kao zahtjev znanstvenog napretka ili nekog novog humanizma«⁵. Važno je imati pred očima velike prepreke koje stoje na putu evangelizacije, bilo da su to razne ideologije i oblici imantističkog spasenja ili pojave individualističkog intimističkog ili kulturalističkog poimanja vjere kod mnogih kršćana.

Prisustvujemo, dakle, pojavi nove humanističke svijesti kada se ljudi osjećaju odgovornijima za svoju sudbinu i ne podnose bilo kakav paternalizam ili otuđenje. Oni postaju odrasli na svim poljima, također i na vjerskom području⁶. Stoga treba reći da sociokulturna situacija, u kojoj se sve više osjećaju posljedice procesa sekularizacije, pogotovo kad je forsirana ili čak nametnuta, prisiljava današnje kršćane da iz temelja premisle svoju vjeru, tim više što se u eri pluralizma kršćanska vizija sučeljava s nizom drugih. Ništa više nije unaprijed određeno i sigurno, sve se treba ponovno »potvrditi«, pokazati i sazrijevati.

DANAŠNJI PASTORAL NA PROVJERI

Pastoralna teologija, koristeći se nekim bitnim uvidima analize situacije kao i teološke refleksije o njezinim izazovima, upozorava da se pastoral više ne može pomiriti s onom praksom gdje je veliki dio kršćana to samo »na papiru« a ne u stvarnosti. To znači, kako se često znade primijetiti, da su »sakramentalizirani« a nisu još pravo »evangelizirani«. Primjećuje se da samo mali broj onih koji je započeo proces kršćanske inicijacije stiže do toga da postanu uvjereniji kršćani. Štoviše, velik dio njih uopće i ne završi taj proces. Ne ustraju ni djeca onih roditelja koju su ipak kršćanski odgajali. Stoga Instrukcija Kongregacije za nauk vjere (iz 1980) naglašava da se nalazimo pred pojavom beznačajnosti velikog dijela podijeljenih krštenja, osobito u urbanim sredinama, gdje je nevjera roditelja, i odraslih uopće, u pravilu. Obitelj više nije dostatna da usmjeruje

⁴ Basil kard. Hume, *Sinteza i znaci nade*, u »Evangelizirati sekulariziranu Evropu«, nav. dj., str. 60.

⁵ Drugi vatikanski koncil, *Crkva u suvremenom svijetu*, Dokumenti KS, Zagreb, 1970, br. 7.

⁶ Emilio Alberich, *Orientamenti attuali della catechesi*, LDC Torino-Leumann, 1971, str. 32–33.

djecu i da u njihovo ime vrši neke izbore. Pojedinac se više ne osjeća vezanim s onim što su ranije u ime njega drugi odlučili, već s osjećajem apsolutne odgovornosti za svoj život odbacuje često mnoge tradicionalne vrijednosti, konkretno i vjeru. To znači da model obiteljske socijalizacije, kad je riječ o odgoju vjere, sve manje djeluje.

Zanimljivo je primijetiti da je i u zemljama koje se smatraju tradicionalno kršćanskima već davno na djelu proces raskršćanjenja i ateizacije, bilo da je riječ o Istoku ili Zapadu. Očito je da se više ne možemo pozivati na tzv. »situaciju kršćanstva« i »kršćanskog društva« gdje svi prihvaćaju i prakticiraju vjeru snagom spomenutog modela socijalizacije, bilo u okviru obitelji bilo u određenoj sredini. Obitelj i društvo sami po sebi ne odgajaju i ne stvaraju nove kršćane, kao što još uvijek dobrim dijelom očekujemo. S tim u vezi postavlja se temeljno pitanje: kako živjeti tradicionalnu pripadnost Crkvi u modernom društvu? Još prije, kako uopće vjerovati?

NUŽNOST KREATIVNE EVANGELIZACIJE

Razumljivo je da se sve više osjeća potreba za novom evangelizacijom u vremenu koje se sve više naziva »postkršćanskim«. Koje mogućnosti postoje da se suvremeni čovjek otvori božanskom i da prihvati evanđelje, vodeći računa o novom odnosu čovjeka i svijeta prema Crkvi? Došlo je, naime, do raskoraka između vjere i života, štoviše do »rascjepa između evanđelja i kulture«, što Pavao VI. naziva »dramom našega vremena«.⁷

Postavlja se u prvom redu pitanje »integracije vjere i života«. Ako vjera nije integrirana u život, tj. gdje je vjera jedno a život drugo te ako kršćanin živi u određenim lomovima, u nekoj dualističkoj podjeli svijeta gdje ne zna »pomiriti« pripadnost Crkvi i pripadnost svijetu, događa se — kako uočava njemački katehitičar Stachel — da svrši u svojevrsnoj »životnoj šizofreniji«. S jedne je strane moderni svijet koji zahtijeva novu inteligenciju, sposobnu da ovlada tehničkim dostignućima, da ozbiljnije vrednuje pojedine činjenice i događaje, s osjećajem za praktično, a s druge strane imamo nedjelju, molitvu, sakramente, jednom riječju vjeru koja po sebi »dobro stoji« i bez toga svijeta. Izgleda da malom broju uspijeva oblikovati zrelu kršćansku svijest o Bogu i svijetu. Mnogi su u opasnosti da ostanu religiozno infantilni, s nekoliko formula i običaja iz djetinjstva, gdje vjera nije postala nešto »njihovo«, kao stav i mentalitet za mišljenje i djelovanje⁸.

Nova evangelizacija teži da »ponovno utemelji vjeru«, tj. da izvede unutrašnju promjenu, da obrati »osobnu i kolektivnu svijest ljudi, njihovo djelovanje, život i njihove stvarne životne sredine«⁹. Potrebno je, dakle, tražiti novu kvalitetu evangelizacije kako bi se za suvremena čovjeka na uvjerljiv način mogla

⁷ *Evangelii nuntiandi*, br. 20.

⁸ Usp. Günter Stachel, *Religiöse »Sprüche« im Kindesalter*, u »Katechetische Blätter« 92 (1967), str. 93.

⁹ *Evangelii nuntiandi*, br. 18.

formulirati poruka spasenja. Zato »druga evangelizacija« zahtijeva novu inkulturaciju, koja je čak kompleksnija od one prve, jer se danas treba suočiti sa činjenicom da je poruka bila odbijena. Tu je i kulturalni pluralizam, imanentizam, scientizam i blagostanje, što traži autentičan kršćanski prijedlog. Ivan Pavao II. rekao je da je Crkva pozvana »da dadne dušu modernom društvu, bilo da je riječ o onom kompleksnom i pluralističkom na zapadu, bilo o onom monoličkom na istoku. I ovu dušu Crkva ne smije uliti iznad ili izvan, već iznutra, postajući 'bližnja' današnjem čovjeku. Nalaže se dakle aktivna prisutnost i intenzivno sudjelovanje na životu današnjeg čovjeka.«¹⁰ Potrebno je iznaći »novi govor i nova sredstva«, te nova mjesta za evangelizaciju.

Isto tako treba reći da je druga evangelizacija u raskršćanjenom svijetu daleko složenije pitanje ne samo zbog fenomena kako je ranije istaknuto, već i zbog toga što je ta poruka dobrim dijelom poznata, bez obzira da li je prenesena autentično ili netočno. Ona je već prisutna i često izaziva određenu »zasićenost u vjeri«. Neki smatraju da je sada riječ o »suhim kostima« kojima treba dati život, što je jako težak zadatak. Imajući pred očima često iskrivljeno ili površno poznavanje radosne vijesti postavlja se presudno pitanje: kako naglasiti i vrednovati središnju poruku a da se ne izgubimo u detaljima?¹¹ Netočno izlaganje očito vodi u ateizam, kako naglašava Drugi vatikanski koncil¹², tako da će neki katehetičari reći da čak i određeni vjeronauk može postati »škola ateizma«, osobito onda kad predstavlja krivu sliku Boga i čovjeka¹³.

U čovjeku postoji određena glad za Bogom. Istina, ona se — naglašava kard. Hume — često ne priznaje i traži zadovoljenje na ekscentričnim putovima, pritisnuta životnim pragmatizmom, gdje površnost i vanjština apsorbiraju cjelokupan život. Tako dok se govori o slabljenju osjećaja za religiozno treba reći da u isto vrijeme opažamo i potiskivano i bolno traženje odgovora na duboka pitanja o životu, smrti, patnji, o ljubavi i svemu onome što daje vrijednost životu. Izgleda da ljudi čeznu za valjanijim i potpunijim odgovorima od onih što smo ih ponekad znali nuditi u našim katekizmima i propovijedima. U ovom kontekstu nužno je premisliti središnju poruku, to jest Kristov i naš pashalni misterij. To znači, kako kaže »Evangelii nuntiandi«, razglašavati kako je u Kristu, Sinu Božjemu koji je postao čovjekom, umro i uskrsnuo, kao dar milosti i Božjeg milosrđa, svakome čovjeku ponuđeno spasenje, te da su svi ljudi pozvani na vječni život¹⁴. Tu poruku treba izreći novim jezikom, koji će pospješivati nove i autentičnije odnose Boga i čovjeka. Taj »novi govor« mora duboko poštivati čovjeka i osjetljivost za vrednote koje su u cijeni, imajući na pameti da je zov vrednota zapravo zov Božji. Novi govor, riječju i životom, trebat će pokazati kako je vjera u Boga kadra izvršiti pravu promociju čovjeka.

¹⁰ *Il regno-dokumenti*, nav. dj. str. 600.

¹¹ Basile kard. Hume, *Sinteza i znaci nade*, nav. dj. str. 62.

¹² *Crkva u suvremenom svijetu*, br. 20.

¹³ Otto Betz, *Führt religiöse Erziehung zum Unglauben?* u »Die Zumutung des Glaubens«, Verlag Pfeiffer München, str. 14—21.

¹⁴ *Evangelii nuntiandi*, br. 26—27.

O evangelizaciji se posebno govori u vrijeme velikih povijesnih zaokreta. Mi se nalazimo pred zaokretom koji označuje prijelaz iz drugog u treće tisućljeće kršćanske epohe. Temeljni zadatak evangelizacije u ovom momentu izgleda da je »naviještati« da se znanstveni i tehnički napredak, lišen objektivnih i transcendentnih normi morala, zapravo okreće protiv čovjeka¹⁵. Nova evangelizacija trebat će izvesti kvalitativni napredak, u prvom redu na liniji obnove svega ljudskoga, što je osobito započelo Drugim vatikanskim koncilom. Ona će trebati osobito težiti da »snagom evanđelja tako reći isprevrne mjerila ljudskog prosuđivanja, ustaljene vrednote, interese i misaona kretanja, ishodišna nadahnuća i životne obrasce koji su unutar ljudskoga roda u suprotnosti s Božjom riječi i njegovim naumom spasenja«¹⁶.

PUTOVI REEVANGELIZACIJE

Pokoncilska je teologija ukazala na potrebu premišljanja naše cjelokupne religiozne baštine, u prvom redu kad je naglasila važnost novog shvaćanja Božje riječi kao povijesne i eshatološke stvarnosti. Spasenje se događa već u ovom svijetu, koje postaje »locus theologicus« za razumijevanje poruke. To znači da ovaj svijet postaje sugovornik u svakom planiranju, tj. da je nužno voditi računa o njegovoj situaciji, o shvaćanjima, problemima i pitanjima. U tom smislu dijalog postaje nezaobilazivi put evangelizacije¹⁷. Osim toga tu je i novo shvaćanje teologije vjere kao osobnog susreta s Bogom, to jest ne samo kao neke teorije već temeljnog životnog opredjeljenja pa otud i uska povezanost vjere i sakramenata koje Crkva slavi. Shvaćanje Crkve kao Božjeg naroda i time ekleziologije zajedništva, kao temelja za suodnose u Crkvi, uvelike mijenja odnose među kršćanima a Crkva sve više postaje »sakrament spasenja« preko svega onoga što živi i čini.

Evangelizacija kao pisana i izgovorena riječ, osobito kao propovijed i kateheza, uvijek će ostati nužnim sredstvima razglašivanja poruke. Ali novost koja se danas traži, a ujedno je to i provjera istinitosti našega govora, bit će upravo »znakovi koji prate evangelizaciju«, a to su koinonija, diakonija i martirija¹⁸. Današnji je čovjek više osjetljiv na »djela«, to jest na ono što se čini prije nego na ono što se govori. Kršćansko zajedništvo može postati znakom koji će evanđelje učiniti vjerodostojnim, te u isto vrijeme i kao poticaj da se ono poželi. Ono će pokazati da je moguć novi način impostiranja i življenja života, i to na temelju ljubavi i uzajamnog poštovanja nasuprot težnjama za vlašću, nepoštivanju osobe i svakovrskom egoizmu. Nije svejedno da li će naše kršćanske zajednice postati alternative raznim čovjekovim otuđenjima ili će se predstaviti sa svim

¹⁵ G. Cardaropoli, *Evangelizzazione*, u Dizionario di Pastorale della comunità cristiana, Citt. Edit. Assisi, 1980, str. 240.

¹⁶ *Evangelii nuntiandi*, br. 19.

¹⁷ Usp. Papa Pavao VI, Enciklika *Ecclesiam suam*, u hrv. prijevodu KS, Dokumenti, Zagreb 1979.

¹⁸ E. Alberich, *Catechesi e prassi ecclesiale*, LDC Torino-Leumann, 1982, str. 22—23.

negativnim pojavama koje obilježavaju ostale institucije. Zato mnogi pastoralisti ističu da je pozitivno ili negativno svjedočanstvo Crkve u temelju uspjeha ili neuspjeha naših pastoralnih napora. Znak dijakonije posebno je rječit. To je svjedočenje o mogućnosti života ljubavi i služenja nasuprot kriterijima egoizma i izrabljivanja koji truju današnji svijet. Crkva se predstavlja upravo onime što čini. Njezina je, dakle, snaga u životnom svjedočenju, koje je zapravo prvo sredstvo evangelizacije. »Oni (kršćani) k tome posve jednostavno i neusiljeno zrače svoju vjeru u vrednote koje su iznad uobičajenih vrednota i svoju nadu u nešto što se ne vidi, o čemu se čovjek po sebi ne bi usudio ni sanjati. Takvim svjedočanstvom bez riječi kršćani u srcima onih koji ih vide kako žive neodoljivo izazivaju pitanje: Zašto su oni takvi? Zašto provode takav život? Što ih — ili tko ih nadahnjuje? Zašto su među nama?«¹⁹

Izgleda da će današnjeg čovjeka, osobito onog indiferentnog, privući Crkvi, a još prije približiti Bogu, u prvom redu ljubav koju će on doživjeti od kršćana, to jest kad budu svojim životom ispovijedali vjeru. Papa Pavao VI. rekao je članovima Laičkog savjeta: »Suvremeni čovjek radije sluša svjedoke negoli učitelje ili ako sluša učitelje, sluša ih zato što su svjedoci.«²⁰

NOVI PROJEKT KRŠĆANSKE INICIJACIJE

U prvom je redu potrebno imati pred očima da u sekulariziranoj sredini nije više dosta računati na uspjeh procesa religiozne socijalizacije na tradicionalan način, kako je već istaknuto, jer je na djelu naglašeni proces raskršćanjenja. Nisu dovoljne samo neke preinake već je potrebno temeljito premisliti sve »kanale uvođenja u kršćanstvo«. Očekuju se korjeniti zahvati, jer »čovječanstvo je ušlo u razdoblje u kojemu promjena postaje normalna situacija i gdje prilagođivanje postaje temeljna vrednota«²¹. To je očito upozorenje pastoralnom imobilizmu.

U tom smislu važno je napomenuti da današnja situacija traži da prihvatimo više operativnih formula za kršćansku inicijaciju, već stoga što su različite situacije i različita je odgojna mogućnost obitelji, kršćanske zajednice i Crkve kao takve. Očekuje se stoga da svaka kršćanska zajednica duboko razmisli o putovima i sredstvima reevangelizacije, bilo da je riječ o kršćanima koji su teoretski ali ne stvarno inicirani, bilo o onima koji će tek po prvi puta čuti autentičnu poruku evanđelja.

Za naše podneblje i situaciju važno je ponajprije premisliti neke postojeće kanale inicijacije kao što su traženje krštenja za djecu, uvođenje u euharistiju, sakrament potvrde i ženidbe. S tim u vezi trebat će se dogoditi više kvalitativnih pomaka u sadržaju, načinu i dobi slavlja sakramenata. Smatram da je potrebno učiniti barem ove korake:

1. da se vrijeme od traženja sakramenata do samog slavlja pretvori u vrijeme evangelizacije, a to znači kad je riječ o krštenju djece ili njihove pripreme za

¹⁹ *Evangelii nuntiandi*, br. 21.

²⁰ *Usp. AAS*, 66 (1976), str. 568.

²¹ F. Houtart, *L'eglise e le monde*, Cerf, Paris 1964, str. 54.

sakrament pomirenja i euharistije da se stavi naglasak na roditelje i obitelji u cjelini;

2. da se inicijacija ne završi prije mladenačke dobi, u prvom redu stoga što konkretni uvjeti društva ne dopuštaju da se u djetinjstvu dostigne ona zrelost i definitivno prijanjanje uz vjeru, što je bitno za kršćansku inicijaciju. U tom smislu trebat će daleko više voditi računa o doprinosu odgojnih znanosti, koji je često zanemarivan u našem pastoralnom radu;

3. da sakramente inicijacije treba slaviti tako da budu zagarantirani uvjeti da su uklopljeni u proces sazrijevanja u vjeri i kršćanskom životu, a ne da budu samo neki obredi koje treba »obaviti«. U središtu, dakle, nije samo sakrament već proces sazrijevanja u vjeri kojemu je sakrament u službi, jer on zapravo pretpostavlja i hrani vjeru;

4. da evangelizaciju treba planirati, a to znači da se ne može prepustiti nekoj intuiciji evangelizatora ili kada se pruži neka prilika;

5. da se evangelizacija u širem smislu, i kateheza u užem, ne mogu svesti na »učenje alfabeta vjere«, tj. znanja kao takvog već treba ići za tim da se prenosi iskustvo vjere, da se odgajaju stavovi vjere i da se uvodi u kršćansku zajednicu i kršćansko djelovanje u svijetu. Mnogi kršćani još uvijek dobro »barataju« određeni znanjem i formulama, ali se ne vidi da to ima odraza u životu²².

U našoj je Crkvi na djelu preusmjerenje cjelokupna rada s djecom i mladima. Oni su izloženi najsuprotnijim utjecajima kad je riječ o shvaćanju i življenju općeljudskih i vjerničkih vrijednosti. Teško doživljavaju »dvostrukost« odraslih, a nadasve prijelaz u mladost nosi sa sobom i potrebu premišljanja svega stečenog u djetinjstvu. Cjelokupni odgoj, bilo što se tiče sadržaja i načina komuniciranja poruke, treba pridonositi »razvijanju čovjeka u svestranu, slobodnu i stvaralačku osobu, sposobnu za uspostavljanje istinskih odnosa sa sobom, s drugim, s Bogom i sa svime što postoji... da tako sazriju u kršćanskoj vjeri da im ona postane osoban i slobodan izbor, osobno i slobodno životno opredjeljenje²³. Ako ovo prihvatimo onda ćemo morati ispitati sve ono što pružamo djeci i mladima, u obliku pisanih materijala tj. katekizama i inače, a pogotovo našu pripremljenost kao odgojitelja. Svakako ne možemo se suočiti sa zahtjevima suvremenog svijeta kad je riječ o odgoju vjere, ako najprije u mnogim župnim zajednicama nema osjećaja i prostora za rad s mladima i ako se ne odrekemo nekih mentaliteta koji nisu kadri zahvatiti mladog čovjeka.

RAD S ODRASLIMA PRIORITETNI ZADATAK CRKVE

Ako se pitamo kome danas u novoj evangelizaciji treba dati prednost, onda su to svakako odrasli. Pripadnost određenom vjerovanju i religiozno prakticiranje sve više postaje pitanje stupnja zrelosti i osobnog izbora. Imamo, naime, či-

²² E. Alberich, *Come e quando si diventa cristiani in Italia oggi*. Per un ripensamento del processo di iniziazione cristiana, u »Orientamenti pedagogici«, 33(1986), str. 111.

²³ Biskupi Jugoslavije, *Radosno naviještanje evanđelja i odgoj u vjeri*, KS, Dokumenti, Zagreb 1983, br. 47 i 58.

njenicu vrlo slabog osobnog osvjedočenja nekadašnjih praktičnih vjernika koji su tako brzo sve zapustili. Razgovori prigodom krštenja djece, te krizme ili vjenčanja pokazuju da i kod vjernika s višom školskom i stručnom spremom postoji upravo zastrašujući manjak vjerskog znanja i osvjedočenja. Dok su u profesionalnom životu stručnjaci, u religioznom su životu svojevrsni analfabete i zapravo infantilni. Može se zamisliti što će takvi roditelji prenositi svojoj djeci, ako nemaju osobnog iskustva vjere. Oni zapravo i nesvjesno ruše ono što njihova djeca stječu preko službenih kanala Crkve, konkretno katehizacije. Proizlazi da je neophodno preusmjeriti i potencirati rad s odraslima na svim razinama. Danas je osobito naglašen problem i u tome što veliki dio vjernika živi pod utjecajem raširenog mišljenja da je vjera sasvim »privatna stvar« svakog pojedinca u koju se nitko nema prava miješati, pa ni Crkva. Isto tako većina današnjih ljudi ne želi nikakve indoktrinacije, u što spada i učenje Crkve barem kako su ga oni često doživjeli.

Sve rečeno može otežati ili čak usporiti, ali nikako zaustaviti djelo nove evangelizacije. Potrebno je koristiti sve prilike a u prvom redu one spomenute redovite mogućnosti koje nam se pružaju. Već spomenuti biskupski dokument o religioznom odgoju i katehezi kaže da katehezi odraslih u kršćanskoj zajednici treba posvetiti najveću brigu, »jer su odrasli sposobni da u punoj odgovornosti prihvate vjeru kao svoje trajno životno opredjeljenje i jer su oni u najpotpunijem smislu pozvani da u svom obiteljskom i profesionalnom životu naviještaju evanđelje i da sudjeluju u vjerničkom odgoju djece, mladih i ostalih članova kršćanske zajednice«²⁴.

»Revolucijom kateheze« smatra se danas pokret zahvaćanja djece i odraslih u isto vrijeme, s većim naglaskom na roditeljima, što nije bio slučaj u prošlosti²⁵. Ne možemo ovdje ulaziti u sve mogućnosti rada s odraslima, bilo da je riječ o onima koje nam se redovito pružaju, kao što je prigoda slavlja pojedinih sakramenata, bilo o onima koje se posebno planiraju kao što su kateheze za sve odrasle, konferencije, tribine te produbljenje vjere u okviru raznih duhovno-molitvenih pokreta. Naglašavam u prvom redu potrebu promišljanja načina rada s odraslima, a osobito priznavanja njihove odraslosti. To znači da se s njima ne može »postupati kao s djecom«. Oni žele sudjelovati u tom procesu, bilo što se tiče izbora sadržaja i načina rada. Otud potreba novog lika evangelizatora. Nadalje, valja imati na pameti slabu »biblijsku ishranjenost naših praktičnih vjernika«, pa otud pobožnost i uopće kršćanski život bez biblijske podloge, što je očiti propust naše katehizacije i propovijedanja. U tom nam pogledu »predstoji zadatak golemog i svestranog preorijentiranja na crti biblijske obnove — i u propovijedanju, i u liturgiji, i u katehizaciji, i u svemu nastupanju —

²⁴ *Radosno naviještanje...* br. 60.

²⁵ Pastoralna nam praksa govori da se većina pastoralnih radnika još uvijek posvećuje radu s djecom i tek manji dio s mladima, a najmanje radu s odraslima u obliku sistematske kateheze. Zanimljiv je podatak i na »Zborovanju talijanskih katehista«, u Rimu 1988. da se oko 80% vjeroučitelja posvećuje radu s djecom. Zato je ukazano na neophodnost zaokreta prema odraslima.

kako bi naša Crkva kao zajednica vjernih doista mogla sutra pružati sliku zajednice koja živi od bitnoga i uronjena u bitno²⁶. Očito će i naše propovijedi trebati osloboditi nekih »šablona«, suvišnih konvencionalnih riječi, uvoda i zaključaka bez sadržaja, a usredotočiti ih na bitnu poruku. Valja voditi računa o izoštrenijem kritičkom duhu današnjeg čovjeka, koji traži prave odgovore na temeljna životna pitanja.

NOVO LICE ŽUPNIH ZAJEDNICA I EVANGELIZATORA

Govoreći o mjestu i prostoru nove evangelizacije nužno je naglasiti važnost preobrazbe župne zajednice, koja ostaje i dalje nezaobilazivo mjesto uvođenja u kršćanstvo, te prostor življenja evanđelja, dakako vodeći računa o promijenjenim prilikama. Ivan Pavao II. naglašava da »realizam i mudrost zahtijevaju da nastavimo putem koji vodi prema tome da se župi, po potrebi, dadnu prikladnije strukture i novi polet«. ²⁷ Uvjet da župa u modernom društvu ostvari svoje poslanje jest, kako sve više izgleda, ostvarenje teološke stvarnosti Crkve, a to je zajedništvo i poslanje.

Osjeća se sve više potreba, koja je već u mnogim zajednicama postala i stvarnost, da se župa utemeljuje sve više na ekleziologiji zajedništva, koja je došla do izražaja na Drugom vatikanskom koncilu i što je potvrđeno na drugoj izvanrednoj biskupskoj sinodi o dvadesetoj obljetnici istoga koncila²⁸. Otud zadatak izgradnje zajednice i nove svijesti crkvenosti, obilježene suodgovornošću i suradnjom u djelu evangelizacije. Takvo usmjerenje ukazuje na određene modele suradnje kao što su suradnički zbor te osobito župno pastoralno vijeće. Očito je da će trebati više poraditi na tome da se dogodi prijelaz iz administracijskog poimanja župe u svijest da je ona u službi misionarske Crkve (tj. poslanja »ad extra«). To znači da je potrebno nadvladavanje mentaliteta svojevrsnog »mimnog života« u Crkvi, tj. bez osjećaja za navještaj Krista drugima. U tom smislu trebalo bi se dogoditi »obraćenje za evangelizaciju«, za poslanje. Tako župa postaje određeno misijsko područje, okvir i mjesto za aktivnu i dinamičnu evangelizaciju, počev od brige za inicijaciju djece i mladih.

Zadatak reevangelizacije nužno će izazvati velike zaokrete unutar same Crkve, posebno župne zajednice. U svijesti da je »cijela Crkva misionarska«, što je plod razmišljanja na Drugom vatikanskom koncilu i pokoncilskom razdoblju, trebat će premisliti svu djelatnost župne zajednice. To uključuje ne samo dobru volju već specijalnu duhovnu, kulturalnu i apostolsku pripremu. U tom smislu trebat će premisliti i liturgiju koja bi trebala više pružiti prostora i vremena za reevangelizaciju. Župa će u svim svojim aktivnostima, osobito kroz liturgiju, trebati više postajati škola vjere, molitve i življenja kršćanskog

²⁶ T. Š. Bunić, *Evangelizacija danas. Problemi evangelizacije u našim uvjetima*, u »VIR« (Vrijeme i riječ), (1974), br. 6, str. 14.

²⁷ Ivan Pavao II, *Catechesi tradendae*, br. 67.

²⁸ Druga izvanredna biskupska sinoda, *Završni dokumenti*, KS, Dokumenti, Zagreb 1986, str. 20–26.

prijedloga života, prvo područje za ostvarenje kršćanske ljubavi, prvotno mjesto za katehezu ali ne samo kao poučavanje u istinama već kao inicijaciju u eklezijalnost kršćanskog života. No, u isto će vrijeme župa trebati otvarati više prostora za ostvarenje »ministerijalnosti« cijele Crkve, a to znači za nastajanje i odgoj raznih novih laičkih službi, ne samo u okviru župe već za djelo evangelizacije u širem smislu, osobito za tzv. »evangelizaciju javnosti«, tj. da evanđeoske vrijednosti budu prisutne u javnom mnijenju, da preobražavaju svijet.²⁹ Nadvladavanje ekleziocentrizma, tj. usredotočivanje Crkve na samu sebe i djelatnost »unutar Crkve« te okrenutost »prema van«, u zalaganju za novi Božji svijet, jedna je od bitnih oznaka u novoj evangelizaciji. »Sva eklezijalna dinamika treba se preusmjeriti u misionarskoj perspektivi, jer posjed vjere i pripadnost Crkvi neće više moći biti polazište koje se samo po sebi pretpostavlja.«³⁰

Sve to ukazuje na potrebu odgoja župne zajednice da postaje sve zrelija u vjeri, te tako bude mjesto rasta i sazrijevanja svih članova osobito mlade generacije. U tom smislu rješava se i pitanje vrijednosti učinka sakramenata, osobito onih kršćanske inicijacije. U situaciji kad brojna djeca ne samo da ne završe već i po završetku inicijacije praktički odustaju od sakramentalnog života, između ostalog zato što nemaju primjera i podrške u obitelji, važnost župne zajednice za podršku inicijacije jest od presudne važnosti. Župna zajednica postaje »duhovni roditelj« za mnoge. Stoga pastoralisti naglašavaju da »podjela« sakramenata nezrelim subjektima, konkretno djeci ili mladima, pretpostavlja aktivnu prisutnost zajednice koja sazrijeva u vjeri³¹. To znači da Crkva nadopunja ono što nedostaje onima koji još ne shvaćaju svu bremenitost sakramenta, osobito vjeru koju sakrament pretpostavlja. Tako se može reći da se netko krsti, pričešćuje ili krizma, premda još nije zreo u vjeri, »u vjeri Crkve«. Nije riječ o nekoj apstraktnoj vjeri, već utjelovljenoj u konkretnoj zajednici. Stoga npr. nije problem krštenje ili pričešćivanje nezrelih, što se sve više uočava, već nezrelost krštenih, to jest odraslih, zapravo njihov infantilizam. Stoga, stavljanje u središte evangelizacije zajednicu odraslih vjernika predstavlja jedan od najhitnijih problema crkvene obnove³². Nova evangelizacija ponovno stavlja u pitanje »ex opere operantis ecclesiae«, tj. koliko je Crkva sposobna da bude »posrednica spasenja«³³.

Sve rečeno ukazuje i na reviziju mjesta, uloge i pogotovo osobe evangelizatora, osobito svećenika. Činjenica je da je umanjen ili negdje čak pri kraju evangelizacijski žar kod mnogih pastoralnih djelatnika. Mnogi su razočarani neuspjehom određenih pokušaja i sve većim nesnalaženjem u novim prilikama. Prije svega njima je potrebno ohrabrenje i podrška, jer »oni u praksi nose mno-

²⁹ T. Š. Bunić, *nav. mj.* str. 13.

³⁰ E. Alberich, *Orientamenti attuali*, nav. dj., str. 34—35.

³¹ E. Alberich, *Pastorale giovanile e sacramenti*, u »Orientamenti pedagogici« 14(1967), br. 6, str. 1324—1363.

³² E. Alberich, *nav. dj.*, str. 1358.

³³ V. Bo—S. Dianich—G. Cardaropoli, *Parrocchia e pastorale parrocchiale*, EDB, Bologna 1986, str. 128.

ge napetosti u današnjoj Crkvi»³⁴. Nema sumnje da je za nove zadatke evangelizacije potrebna u prvom redu »autoevangelizacija« svih djelatnika, počev od biskupa, prezbitera i đakona³⁵. Smatram da je u ovom času neophodan povrat proučavanju koncilskih dokumenata u njihovom izvornom i nepatvorenom bogatstvu. U tom smislu nezaobilazivi su tečajevi permanentnog obrazovanja, katehetske škole i seminari. Osjeća se problem naše Crkve što dio evangelizatora nije uključen u taj proces, pa otud manjak uočavanja potrebe drukčijeg pristupa u »postkršćanskoj epohi«. Evangelizator je u prvom redu animator, to jest onaj koji ne čeka da mu posao »zadaje situacija«, već on mora iznalaziti načine novog stila rada, osobito s odraslima. Ne može se živjeti od »pastoralne čekanja«, već se očekuje prodorno naviještanje. Budući da se svi nalaze u teškoći kako »prevesti« sadržaje dokumenata Crkve u konkretne pastoralne zahvate, potrebno je zajedničko programiranje, počev od onog na razini jedne mjesne Crkve putem biskupijskog pastoralnog vijeća pa do svakog dekanata ili župne zajednice. Izazovi vremena očekuju odgovor, stoga će se budući evangelizatori trebati pripremati za »pastoralni odgovor«, polazeći od konkretne situacije. Nema koristi od nikakvog sakrivanja iza dobro čuvanih »dogmatskih i moralnih utvrda«, dogmatske sigurnosti i moralne strogosti, te žaljenje za vremenima autoritativne Crkve i krutih religioznih struktura. Upravo ovaj mentalitet treba reevangelizirati. U svemu tome potrebno je više hrabrosti i oslanjanja na snagu Duha, koji nas dublje uvodi u »istinu nove evangelizacije«.

³⁴ B. Hume, *Sinteza i znaci nade*, str. 65.

³⁵ *Završni dokumenti*, str. 17.